

STATENS INSTITUT FOR FOLKESUNDHED

DIKE nær 91. til Helte.

Arne Lindstedt

ARBEJDSPLAN 2003

STATENS INSTITUT FOR FOLKESUNDHED

DIKE nær 91. til Høfte.

Arne Svendsen

ARBEJDSPLAN 2003

Arbejdsplan 2003

© Statens Institut for Folkesundhed, København, juni 2003

Tryk: Nørrebro Bogtryk og Grafisk Center

Oplag: 1000 eksemplarer

Arbejdsplan 2003 kan fås ved henvendelse til:
Statens Institut for Folkesundhed (SIF)
Svanemøllevej 25 - 2100 København Ø

Telefon +45 3920 7777 - Telefax +45 3920 8010
sif@si-folkesundhed.dk
www.si-folkesundhed.dk

ISBN: 87-7899-066-1

ARBEJDSPLAN 2003

Statens Institut for Folkesundhed (SIF) er et selvstændigt sektorforskningsinstitut under Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

MISSION

SIF's mission er at tage del i forandringsprocessen hen mod en bedre folkesundhed og et bedre sundhedsvæsen via forskning og udredningsarbejde.

FORMÅL

SIF's primære formål er at forske i den danske befolknings sundhed og sygelighed og i sundhedsvæsenets funktion. Derudover gennemfører Institutttet udrednings- og rådgivningsopgaver for offentlige myndigheder og deltager i uddannelse af forskere samt underviser inden for folkesundhedsvidenskab og samfundsmedicin.

FORSKNING VED SIF

Forskningen på SIF kan opdeles i forskning vedrørende:

- befolkningens sundhedstilstand og
- forskning vedrørende den forebyggende og behandlende indsats også kaldet sundhedstjenesteforskning.

Hovedparten af Institutttets forskning har karakter af strategisk forskning med fokus på udviklingen af folkesundheden, men inden for Institutttets forskningsprogrammer gennemføres også mere grundforskningsprægede opgaver med fokus på teori- og metodeudvikling.

En betydelig del af forskningen foregår i samarbejde med Universitetsinstitutter i ind- og udland og med andre sektorforskningsinstitutioner. Derudover er der et nært samarbejde med centrale og lokale myndigheder på sundhedsområdet, patientforeninger og internationale forskningsmiljøer.

Befolkningens sundhedstilstand

Forskningen på SIF tager udgangspunkt i et udvidet sundhedsbegreb, der omfatter både sygdom og dødelighed, konsekvenser af sygdom, funktionsniveau og helbredsrelateret livskvalitet, samt befolkningens egen vurdering af forskellige aspekter af deres sundhed og helbred. Der forskes i årsagsforholdene bag sundhed og sygdom, bl.a. i befolkningens sundhedsadfærd, befolkningens levekår og påvirkninger fra miljøet.

De centrale forskningsprogrammer, hvis hovedopgaver for 2003 er beskrevet senere, er følgende:

- Befolkningens almene sundhedstilstand
- Epidemiologisk forskning om udvalgte sygdomme og helbredsproblemer
- Børnesundhed
- Sundhedsvaner, livsstil og levekår
- Arktisk samfundsmedicinsk forskning
- Alkoholforskning
- Udvikling af teori og metode

Den forebyggende og behandlende indsats

Her fokuseres på evaluering af den forebyggende og behandlende indsats. Der gennemføres sundhedstjenesteforskning inden for udvalgte sygdomme.

Forsøgsordninger med forebyggende sigte evalueres, og der gives bidrag til medicinsk teknologivurdering.

Aktiviteterne er samlet i et forskningsprogram med overskriften:

- Sundhedstjenesteforskning og evaluering

UDREDNINGSOPGAVER VED SIF

En vigtig opgave for Institutttet er at skabe et fagligt grundlag for politiske og administrative beslutninger inden for sektoren. Det sker bl.a. ved udarbejdelse af notater og udredninger om aktuelle emner. Udredningerne kan være iværksat på anmodning fra Sundhedsministeriet, af Sundhedsstyrelsen, eller kan være sat i gang af Institutttet med henblik på at beskrive den eksisterende viden inden for et aktuelt emne på en måde, så den kan formidles til en bredere kreds.

FORMIDLING

De videnskabelige resultater formidles igennem internationale videnskabelige tidsskrifter og gennem dansksprogede rapporter. På Institutkets hjemmeside finder man bl.a. en række databaser samt "Ugens tal for folkesundhed". Herigennem opnås formidling til et bredere publikum. Hjemmesiden er ved at blive moderniseret. Institutkets medarbejdere deltager desuden i et betydeligt antal udvalg og arbejdsgrupper inden for deres arbejdsfelt samt deltager i undervisning på universitetet samt bredt i Danmark.

ORGANISATION OG LEDELSE

Institutttet ledes af en bestyrelse med repræsentation fra forskningen og fra brugerne af Institutkets undersøgelser på centralt og lokalt niveau. Formanden for bestyrelsen udpeges efter indstilling fra det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.

Medarbejderstaben på Statens Institut for Folkesundhed tæller ca. 80 personer, hvoraf 50 forsker. 35 er forskere med kandidatgrad, 15 er forskningsmedarbejdere med bachelorgrad.

Institutttet er organisatorisk opdelt i fire forskningsafdelinger:

- Afdeling for Epidemiologi og biostatistik,
- Afdeling for Sundheds- og sygelighedsundersøgelser, sundhedsadfærd og forebyggelse
- Afdeling for Grønlandsforskning
- Center for Alkoholforskning

Institutkets aktiviteter finansieres dels af en grundbevilling på Finansloven og dels af en lang række projektbevillinger fra bl.a. danske og internationale forskningsfonde.

Befolkningens almene sundhedstilstand

SIF har det nationale ansvar for at gennemføre undersøgelser af danskernes sundhed og sygelighed. Der er tale om landsrepræsentative undersøgelser, som har til formål at beskrive forekomsten og fordelingen af sundhed og sygelighed i befolkningen og følge udviklingen over tid. Der indsamles data både til brug på centralt og lokalt niveau. Undersøgelserne omfatter dels gentagne interview- og spørgeskemaundersøgelser af repræsentative stikprøver af befolkningen og dels analyser baseret på nationale registre omfattende alle sygehuskontakter og dødsfald. Undersøgelserne er forudsætningen for at kunne analysere årsagsforholdene i de øvrige forskningsprogrammer.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Planlægning af Sundheds- og sygelighedsundersøgelse (SUSY) for 2004, hvor emnerne fra 1987, 1994 og 2000 fortsat indgår men nu suppleret med emner som livskvalitet og livsværdier, egen indsats og risikoplevelse, betydning af netværk og fællesskaber og social kapital
- Dyberegående analyser af SUSY-data, hvor der bl.a. er studier af sociale forskelle i brug af narkotiske stoffer og befolkningens tandstatus
- Undersøgelse af faktorer, der har betydning for helbredsbetingset udstødelse fra arbejdsmarkedet
- Sociale forskelle i livsstil og sundhedsvaner i Danmark og Sverige sammenlignes (Øresundssamarbejdet)
- Afslutning af to studier for EUROSTAT med analyser af Health Interview Survey data om aktivitetsbegrænsninger på grund af sygdom
- Analyse af danskernes middellevetid de sidste 100 år
- Seksuel lyst, seksuel tilfredshed og livskvalitet

Epidemiologisk forskning om udvalgte sygdomme og helbredsproblemer

I dette forskningsprogram fokuseres på udvalgte sygdomsgrupper eller helbredsproblemer. De sygdomme og helbredsproblemer, der belyses, er hjerte-kar sygdomme, skader som følge af ulykker, vold og følger af vold, multipel sclerose og spastisk lammelse. Desuden gennemføres analyser af udviklingen i befolkningens generelle dødelighed og udviklingen i specifikke dødsårsager.

Baggrunden for programmet er Instituttets mangeårige tradition for registerbaseret forskning, dels baseret på registre, der drives af SIF, og dels på andre nationale registre. Endvidere er grundlaget de tidligere omtalte SUSY-data.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Forekomsten af selvmord og selvmordsforsøg og udviklingen siden 1970
- Sociale forskelle i befolkningens udsættelse for og håndtering af ulykker
- Analyse af udviklingen af incidensen og overlevelsen af blodprop i hjertet i Danmark sammenlignet med Sverige og Finland
- Analyse af genetiske faktorerets betydning for udvikling af multipel sclerose baseret på en analyse af forekomsten af sclerose blandt tvillinger
- Opstart af et EU projekt om livskvaliteten hos 8-12-årige børn med spastisk lammelse og deres familier
- Offentliggørelse af en rapport om kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) i Danmark
- Analyse af sociale forskelle i tabte gode leveår som følge af udvalgte sygdomme
- Afslutning af to EU projekter om vold og seksuelle overgreb
- Et ph.d.-studie om kønsforskelle i udsættelsen for konsekvenserne af vold
- Den forebyggende effekt af hormonbehandling på forekomsten af osteoporose
- Analyse af stressforekomsten i befolkningen
- Analyse af den danske sygeplejerskekohorte med henblik på forekomsten af sygdom

Børnesundhed

Børns sundhed er et særligt satsningsområde for SIF. I børneforskningsprogrammet gennemføres repræsentative undersøgelser af børns sundhed og velfærd, analyse af særligt udsatte grupper og evaluering af den forebyggende og sundhedsfremmende indsats. En del af forskningen gennemføres inden for rammerne af Center for empirisk Forskning om Børns Sundhed og Livsstil. Centret blev etableret i 1997 som et samarbejde mellem Afdeling for Socialmedicin på Københavns Universitet, Institut for Pædagogisk Sociologi på Danmarks Pædagogiske Universitet og SIF.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Den sundhedsfremmende familie. En teoretisk afklaring af begrebet, en analyse af den sundhedsfremmende familie og et kvalitativt studie af børns og forældres bidrag til sundhedsfremme i familien
- Udviklingen i helbred og trivsel fra 15-22 års alderen og analyse af faktorer af betydning for en positiv eller negativ udvikling. Undersøgelsen er baseret på en ungdomskohorte, der var til udskolingsundersøgelse i 1996/97
- Afslutning af et ph.d.-projekt om sundhed og trivsel for børn, hvis forældre er ude af erhverv baseret på en undersøgelse af 20.000 børnefamilier i de fem nordiske lande
- Skoleklassens og kammeratgruppens betydning for de unges sundhed og livsstil. Projektet skal ses som et led i indsatsen mod den negative sociale arv
- Børneulykker: Et forskningsprojekt, der analyserer udviklingen i forekomsten af børneulykker, risikofaktorer for ulykker samt børn og børnefamiliers risikooplevelse og håndtering af risiko
- Ph.d.-projekt om den sociale prognose for børn født med spastisk lammelse (CP). Hvordan går det i forhold til: integration i det danske samfund, uddannelse, egen bolig, familiestiftelse og erhvervsaktivitet
- Uddybende analyser af risikofaktorer for seksuelt misbrug af børn baseret på en undersøgelse af unges trivsel, der blev gennemført i 2002
- Analyse af sundhedstilstanden hos børn af etniske minoriteter (i samarbejde med Socialforskningsinstituttet)
- Evaluering af Fyns Amt modelprojekt: Børn, mad og bevægelse

Sundhedsvaner, livsstil og levekår

Analyser af danskernes sygelighed og dødelighed peger entydigt på, at danskernes livsstil og sundhedsvaner og belastende levekår har en væsentlig del af ansvaret for helbredsproblemer og for tidlig død. Det er derfor centrale temaer for forebyggelsen. For at tilrettelægge en effektiv forebyggende indsats er det imidlertid nødvendigt at forstå, at livsstil og sundhedsvaner indgår i komplicerede sammenhænge med bl.a. kulturelle normer, levekår, sociale forhold og socialt netværk. Det er derfor også vigtigt at se på de ændringer i holdning og viden, som kan være forstadier for en egentlig adfærdsændring, ligesom det er vigtigt at afklare barrierer, ressourcer og ændringspotentialer for befolkningens sundhedsadfærd. Forskningsindsatsen på SIF fokuserer ligeledes på livsstilens tidsmæssige udvikling og sammenhæng med sociale forhold. Desuden analyseres på udvalgte områder befolkningens udsættelse for og oplevelse af belastende miljøforhold, både det fysiske miljø, arbejdsmiljøet og indeklimaet.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Udviklingen i sundhedsadfærd fra barn til ung voksenalder baseret på SIF's ungdomskohorte
- Analyser af de sociale forskelle i livsstilsrelateret dødelighed
- Udviklingen i danskernes livsstil og sundhedsadfærd 1987 - 2000
- Offentliggørelse af rapport om miljøfaktorer i danskernes hverdag med særligt fokus på boligmiljø, – baseret på landsrepræsentative interviewoplysninger
- Mekanismer med betydning for udvikling af sociale forskelle i livsstil og sundhedsvaner
- Determinanter for rygeophør blandt sygeplejersker
- Sociale og psykosociale faktorer samt livsstilens betydning for udvikling og konsekvenser af overvægt/fedme

Arktisk samfundsmedicinsk forskning

I 1995 blev ved SIF oprettet et professorat i arktisk samfundsmedicinsk forskning. Professoratet har bl.a. til formål at forske i de store samfundsmedicinske problemer i Grønland. Forskningen omfatter mange af de samme temaer, som Institutet arbejder med i øvrigt: Beskrivelse af sygdomsmønstret i Grønland, analyser af psykosocialt helbred, dødelighedsanalyser, miljømedicinske problemer i forbindelse med den traditionelle grønlandske kost samt evaluering af det grønlandske sundhedsvæsen. Hovedvægten ligger på analyser af samfundsudviklingens betydning for hjertekarsygdom, diabetes og psykisk helbred.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Inuit Health in Transition. Et forløbsstudie, hvor man undersøger betydningen af kost, livsstil og levekår for hjertekarsygdom og diabetes blandt inuit i Grønland, Canada og Alaska
- En undersøgelse af grønlandske børns helbredsforhold i relation til miljøforurening og andre levekår
- Lokalsamfundsprojektet i Qasigiannguit, hvor befolkningen i Qasigiannguit er med til at planlægge og gennemføre aktiviteter, der kan fremme befolkningens livskvalitet og sundhed

Alkoholforskning

Professoratet i alkoholforskning blev oprettet i 2002. Formålet er at udføre sundheds- og samfundsvidenskabelig forskning på alkoholområdet. Forskningen har meget tilfælles med de temaer, som SIF på andre områder arbejder med: Sundhed, sygdom og dødelighed relateret til alkohol, evaluering af alkoholbehandlingen og danskernes alkoholkultur og alkoholvaner.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Alkohols betydning for brug af hospitalsvæsenet
- Sammenhængen mellem alkoholindtag målt på drikkemønster og dødelighed
- Undersøgelse af faktorer, der er medvirkende til at nogle personer udvikler storforbrug
- Sygelighed og dødelighed blandt bryggeriarbejdere specielt med fokus på kræftsygdomme og hjerte-karsygdomme. I perioden 1939-1963 fik 14.000 bryggeriarbejdere en daglig ration på seks øl. Langt hovedparten drak rationen. Effekten undersøges
- Undersøgelse af, om koffein og alkohol er risikofaktorer for spontan abort
- Risikoen for tidlig fødsel som følge af alkoholforbrug
- Alkoholforbruget hos 10.400 danske skoleelever i 7., 8. og 9. klasse. Projektet indeholder både en kvantitativ og en kvalitativ del samt en evaluering af et undervisningsprogram for Sundhedsstyrelsen
- Evaluering af Minnesota-behandling sammenlignet med alkoholbehandling i det offentlige sundhedsvæsen (i samarbejde med Odense Universitetshospital)

Sundhedstjenesteforskning og evaluering

Dette forskningsprogram omfatter aktuelt følgende temaer: belysning af sundhedsvæsenets aktiviteter ud fra et brugerperspektiv, registerbaserede analyser af behandlingen for udvalgte sygdomme samt evaluering af udvalgte forebyggelsestiltag.

For de sygdomsgrupper Instituttet i øvrigt fokuserer på gennemføres også projekter, der har karakter af sundhedstjenesteforskning. Det gælder bl.a. indsatsen over for hjertekarsygdomme, ulykker og multipel sclerose.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Analyse af determinanter for sociale forskelle i brug af sundhedsvæsenet, herunder sygeligheds- og helbredsforhold
- Sammenligninger over Øresund af sociale forskelle i brug af sundhedsvæsenet
- Ph.d.-projekt hvor regionale forskelle i prognosen efter blodprop i hjertet analyseres
- Ph.d.-projekt om hjerterehabiliteringen på landets sygehuse
- Offentliggørelse af rapport om borgerinddragelse i Sund By Netværket

Udvikling af teori og metode

Hovedparten af Instituttets forskning har karakter af strategisk forskning, men inden for de enkelte forskningsprogrammer gennemføres også projekter med fokus på teori- og metodeudvikling.

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Udvikling af teori og metode i relation til den sundhedsfremmende familie
- Validering af Antonovsky's mål for mestringsevne
- EU-projekt om etablering af standardiserede indikatorer for børns sundhed
- EU-projekt om etablering af standardiserede indikatorer for hjertekarsygdomme
- EU-projekt om etablering af standardiserede indikatorer om ulykker og vold
- Modeller for fremskrivning af befolkningens sygelighed og dødelighed
- Udvikling af statistisk metode til analyse af regionale variationer i behandlinger i sundhedsvæsenet
- Kvalitative metoder i forbindelse med evalueringsprojektet i Fyns Amt om børns kost og bevægelse
- Udvikling af spørgeskemaer til brug i Grønland, herunder specielt Sense of Coherence og SF-12
- Kvalitative studier af selv vurderet helbred i Grønland

UDREDNING SARBEJDE

SIF har været involveret i udarbejdelsen af de tre hidtidige Folkesundhedsprogrammer, herunder også det seneste regering-sprogram "Sund hele livet". Instituttets aktuelle udredningsopgaver er koncentreret om opfølgning af folkesundhedsprogrammet og om at bistå Indenrigs- og Sundhedsministeriet med evalueringen af dette. På basis af Instituttets sundheds- og sygelighedsundersøgelser udarbejdes indikatorer, der monitorerer folkesundhedsprogrammet

AKTIVITETER I 2003 OMFATTER BL.A. FØLGENDE:

- Bidrag til en midtvejsevaluering af Folkesundhedsprogrammet
- Den nationale folkesundhedsrapport, som er en sammenskrivning af, hvad man ved om befolkningens sundhedstilstand. Planlagt til udgivelse i 2004-2005
- Sundhedskonsekvensvurderinger, - anvendelse i Danmark og internationalt
- EU-rapport om forebyggelse af sundhedsskadelige effekter af støj på børn
- Præsentations- og analyseprogram om ulykker. Der udvikles et lettilgængeligt analyseredskab for ulykkesforekomsten i Danmark baseret på skadestuekontakter ved fem sygehuse 1998-2002
- Kvinder og hjertesygdom. En opdateret oversigt over forekomsten af hjertesygdom blandt kvinder sammenlignet med mænd. Rapporten belyser også sundhedsadfærd og holdning til forebyggelse blandt danske kvinder
- Rapport om Det grønlandske hjemmestyres særlige indsats i Ittoqqortoormiit 2001-2003
- Kortlægning af dansk stressforskning
- Opbygning af database med mål for forekomsten af forskellige sygdomme (epidemiologiske rater)
- Videreføre "Ugens tal for folkesundhed"

Statens Institut for Folkesundhed
Svanemøllevej 25
Dk-2100 København Ø

www.si-folkesundhed.dk
e-mail: sif@si-folkesundhed.dk

Tlf: +45 39 20 77 77

På www.si-folkesundhed.dk kan du læse nyheder fra Instituttet, og få titler på nye såvel som gamle publikationer. Du kan læse pressemeddelelser og se ugens tal om folkesundhed. På hjemmesiden har du også adgang til SIFs web-publikationer og sundhedsstatistik.

Da igangværende projekter tæller ca. 250, og mange af disse er flerårige projekter, har det ikke været hensigtsmæssigt at beskrive alle. En samlet beskrivelse over aktive forskningsprojekter kan findes i årsberetningen fra SIF.

Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte Instituttets direktør læge, lic. med. Finn Kamper-Jørgensen – eller én af de fire afdelingsledere:

Afdeling for Epidemiologi og biostatistik
Forskningsleder, cand.stat. Mette Madsen

Afdeling for Sundheds- og sygelighedsundersøgelser
Direktør, læge, lic.med. Finn Kamper-Jørgensen
(midlertidigt til nybesættelse af forskningslederstilling)

Afdeling for Grønlandsforskning
Forskningsleder, professor, dr.med. Peter Bjerregaard

Afdeling for Alkoholforskning
Forskningsleder, professor, dr.med. Morten Grønbæk
